

Efteråret 2020

KIRKEGÅRDSMILJØER I NATIONALPARK SKJOLDUNGERNES LAND

Kirkegårdsmiljøer og deres omgivelser rummer store naturmæssige og kulturelle værdier. Udbredelsen af kendskabet til dem vil blive et fast inventar i folkeuniversitetets virksomhed.

Landets kirkegårde rummer – i snæver forstand – fortællingen om hvordan vi før og nu har indrettet vores syn på det sidste hvilested. Det gælder fx den landskabsmæssige placering (bl.a. knyttet til kirkernes tidligere kommunikationsmæssige betydning), beplantningen og udsmykningen på det enkelte gravsted. Men i mere bred forstand findes der også på og ved kirkegårdene fortællinger om de enkelte personer, der ligger begravet, om den nærliggende kirkebygning både udvendig og indvendig og om de bebyggelser og offentlige

arealer, der typisk ligger tæt ved kirkegården og kirken.

Dette er blot eksempler på nogle af de emner, der fortælles om, når vi på disse ekskursioner aflægger besøg i de enkelte kirkegårdsmiljøer.

Turen varer ca. 2 timer og gennemføres en søndag eftermiddag, som regel fra 14-16. Den første tur, d. 20. september er dog allerede fra kl. 12-14. Deltagerne sørger selv for egen transport til og fra kirkegården. Gruppen af deltagere bliver begrænset til mellem 10-20 personer.

Der gennemføres 4 ture her i efteråret og et tilsvarende antal i foråret. Vi kan ikke love, at vi efterhånden vil komme alle nationalparkens kirkegårdsmiljøer igennem, men det vil være et kulturhistorisk tema, som vi agter at følge op på og formentlig sætte sammen til en brugbar samling beskrivelser, der kan være nyttig i den fremtidige formidling af Skjoldungelandets kirkegårdsmiljøer.

Program efteråret 2020:

Søndag d. 27. september kl. 14.00-16.00
Karl-Johan Rubæk: [Gershøj kirkegård](#)

Søndag den 11. oktober kl. 14.00-16.00
Laura Jensen: [Osted kirkegård](#)

Søndag den 1. november 14.00-15.30.
David Høyer: [Roskilde Domkirke – kongernes gravplads](#)

Pris: 80 kr. pr. foredrag. Dog skal der betales 30 kr. ekstra for entré til Roskilde Domkirke d. 1. november (normalt 50 kr.).

Ved tilmelding til alle tre ture: 200 kr. incl. entré til Domkirken. Derved spares 70 kr.

Tilmelding på www.skjoldfolkeuni.dk.

Efteråret 2020

Søndag d. 27. september kl. 14.00-16.00

Mødestedet er ved indgangen til Gershøj kirke.

Karl-Johan Rubæk: [Gershøj kirkegård](#)

Vi besøger den oprindelige kirkegård med de traditionelle gravsten, der ligger omkring kirken. I 1960'erne blev kirkegården udvidet mod vest under indtryk af "Den kolde krig". Senere udvidet mod øst på lejet jord i 99 år af Krabbesholm. En del af Gershøj landsby lå i århundreder nord for kirken. Denne bebyggelse blev udgravet af Roskilde Museum i 1995, og viste bebyggelser fra før år 0 til omkring 1200. Bl.a. fandtes en støbegrube fra 1100-tallet til kirkeklokker, samt et seglstempel, som havde tilhørt en præst i 1536. Øst for kirken, ved fjorden, findes den fredede helligkilde med navnet "Sct. Laurentius' Kilde" eller "Sankt Lars Kilde". Gennem århundrede opsøgte syge mennesker kilden, især omkring Sct. Hans, for at blive helbredt for spedalskhed og engelsk syge. Samtidig afholdtes "Kildemarked" på sydsiden af "Vissegaard", som i øvrigt bryggede mjød til markedsdagen. Kildemarkeder var mange steder på Sjælland kendt ulovlige af statsmagten.

Søndag den 11. oktober kl. 14.00-16.00

Mødestedet er ved indgangen til Osted kirke.

Laura Jensen: [Osted kirkegård](#)

Laura L. Jensen er valgmenighedspræst i Osted Valgmenighed.

I 1860'erne blev der på flere gårde i Osted området afholdt religiøse vækkelsesmøder. I 1878 fulgte foredragsforeningen "Fremad", der deltog i afholdelsen af de store folkemøder i den nærliggende Herthadalen. De lokale initiativer voksede fortsat, der blev fx opført en vindmølle i 1887 og bygget et fællesbageri i Osager og andelsmejeriet Landmandslyst blev etableret i Osted. Som senere udløbere af de mange foreninger blev Osted Friskole åbnet i 1917, og i 1924 blev Osted Valgmenighed oprettet. Den senere radikale minister Jørgen Jørgensen og mejeriejer Valdemar Hansen var med i kredsen omkring valgmenighedens oprettelse. Mange af sognemenighedens medlemmer følte, at det var at skille sig ud på en unødvendig måde og at svigte sognet, hvor de boede. Jørgen Jørgensen skrev senere, at valgmenighedsspørgsmålet kom til at spille en rolle i næsten alt, hvad der foretoges i sognet. På kirkegården ligger bl.a. Valdemar Hansen, samt den verdenskendte jazzbassist Niels-Henning Ørsted Pedersen begravet.

Efteråret 2020

Søndag den 1. november kl. 14.00 -15.30

Mødestedet er ved indgangen (mod syd) til Roskilde Domkirke.

David Høyer: Roskilde Domkirke – kongernes gravplads

David Høyer, direktør og UNESCO site manager, Roskilde Domkirke

Indtil 1805 blev danske kirker benyttet som gravplads for gejstlige og velhavende borgere. Roskilde Domkirke er kongelig gravkirke og derfor den eneste kirke i Danmark, som fortsat benyttes som gravplads. Næsten 40 danske konger og dronninger ligger begravet i domkirken. De kongelige grave og kapeller sætter et eftermæle for den afdøde regent og bærer en symbolsk fortælling om den afdøde regents liv og gerning. De mange kongelige begravelser har igennem århundrederne ændret sig i takt med tidens skift i mode og traditioner, men de tjener fortsat til at underbygge forestillingen om kongeslægtes kontinuitet og selvfølgelighed. De kongelige gravpladser siden 1985 vil blive taget op i forbindelse med en rundvisning i efteråret.

Folkeuniversitet Skjoldungernes Land og Corona-krisen

Corona-krisen forhindrede folkeuniversitetsafdelingens opstart i foråret 2020. Men nu går vi i gang til september. Det sker med klare Corona-begrænsninger. Vi vil ikke lade os nøje med blot at henvise til de regler, der er vedtaget politisk efter samråd med sundhedsmyndighederne. Vi vil gå med livrem og seler. Vi vil løbende forholde os til de reelle risici gennem en så forsigtig planlægning og gennemførelse af vores arrangementer som overhovedet muligt. Selv under forudsætning af, at der ikke sker en yderligere opblussen af pandemien i efteråret, ønsker vi således ikke at gennemføre andet end udendørs arrangementer frem til slutningen af oktober. Indendørs forelæsningsrækker starter altså først efter efterårsferien.

Under forudsætning af, at smittetrykket i Danmark fortsat holdes så lavt, så det vil være ansvarligt at afholde indendørs arrangementer, vil vi planlægge et begrænset antal indendørs foredrag, der vil blive afviklet med en afstand på mindst 2 meter mellem tilhørerpladserne – udover de retningslinjer, der er angivet fra kulturministeriet d. 27. maj - f.eks. med minimum 4 m² pr. person indendørs.

På de udendørs ture vil deltagerantallet blive begrænset ud fra en konkret vurdering af rute og formidlingslokaliteter, idet turene vil blive tilrettelagt, så det overalt vil være muligt at deltage (og høre oplæggene!) med en afstand på mindst 2 meter mellem deltagerne. Det vil desuden blive opfattet som helt naturligt at færdes med mundbind, hvis man ønsker det. Mundbind vil kunne købes af arrangørerne ved starten af hvert arrangement.

Efteråret 2020

Folkeuniversitet Skjoldungernes land

- En ny type folkeuniversitet

Danske folkeuniversiteter er lokalt/kommunalt forankrede institutioner for folkeoplysning. I forlængelse af denne tradition ønsker Folkeuniversitet Skjoldungernes Land at fremme den lokale forankring i de problemstillinger, der tages op i Folkeuniversitetet. Med oprettelsen af Nationalpark Skjoldungernes land i 2015 er indledt en proces omkring udviklingen af lokalsamfundet, der indebærer store muligheder – men også udfordringer – for udviklingen af natur, landskab, kultur, rekreation, turisme og bæredygtighed. Det har ikke bare betydning for nationalparken, men også for resten af de tre kommuner – Lejre, Roskilde og Frederikssund - som parken ligger i.

Det nye folkeuniversitet ser det som sin fornemste opgave at bistå lokalbefolkningen i udbredelsen af viden om de lokale natur- og kulturværdier, og diskussion af hvordan de kan styrkes i den fremtidige udvikling af parken og kommunerne. Hvordan samler vi viden og bedre opmærksomhed omkring vores natur- og kulturværdier? Hvordan skaber vi mere, og mere sammenhængende natur inden for nationalparken? Hvordan skaber vi forståelse for og praktiske løsninger på konflikter mellem ønsker om styrkelse af lokal biodiversitet, ønsker om at bistå med lokal omstilling mod bæredygtighed, og ønsker om 'business as usual'? Der er et utal af lokale problemstillinger, der har betydning for vores fælles fremtid, og derfor med fordel vil kunne tages op i et folkeuniversitetsregi.

Men der vil også være mange problemstillinger af mere generel karakter, som det vil være relevant for os at tage op. Og klassiske folkeuniversitetstemaer – som f.eks. om Genforeningen 1920 – vil bestemt også kunne finde plads i vores virksomhed.

Jesper Brandt, Formand

Mogens Petersen, Næstformand

Christian Fjeldsted Andersen, Kasserer

Aktuelle programserier for Folkeuniversitet Skjoldungernes Land:

Kirkegårdsmiljøer i Nationalpark Skjoldungernes land: Tre søndage 27. september – 1. november

Martin A. Hansen og Gudernes stræde: Lørdag d. 7 november 2020 og lørdag d. 8 maj 2021

Hesteofringen før og efter – heldagstur fra Roskilde. Lørdag d. 30. januar 2021

Traditionel dans og musik på Roskilde/Lejre-egnen: Tre mandage: 22. februar, 8. og 22. marts 2021

Sct. Hans områdets historie, natur og fremtid. Seks onsdage 17. marts – 28. april 2021

Genforeningen, påskekrisen og folkenes selvbestemmelsesret: Mandag d. 29. marts 2021

Forårets komme i Nationalpark Skjoldungernes Land: Seks tirsdage 13. april – 18. maj 2021 + seks tur-arr.

Vandrende diskussioner om skovenes fremtid: Tre søndage 19. september – 17. oktober 2021

Tilmelding til enkeltdagsaktiviteter koster mellem 80 og 175 kr.

Der gives rabat ved tilmelding til hele programserier, der koster fra 150-450 kr.

Du kan betale både med kort og mobilpay. Pjecer, mere information samt tilmelding på www.skjoldfolkeuni.dk

Folkeuniversitet Skjoldungernes Land